

MURABBIY
ILMIY-MA'RIFIY JURNAL

“**MURABBIY**”

**ILMIY-MA'RIFIY
JURNAL**

Issue:2 2021

<https://science.jspi.uz/>

Chief Editor:

S.Nazarkasimov, Doctor of Philosophy (Ph.D) in Sociology, Vice-Rector of Jizzakh State Pedagogical Institute, Uzbekistan

Deputy Chief Editor:

A.Turaev, senior teacher of Jizzakh State Pedagogical Institute, Uzbekistan

Members of the editorial board:

Sh.S.Sharipov - Professor
B.M.Ochilova - Professor
D.Khodjimetova - assistant professor
A.Pardaev - assistant professor
M.N.Khoshimkhonov - assistant professor
A.I.Saidkasimov - assistant professor -
F.K.Akhmedov - assistant professor
B.E.Toshboev - assistant professor
I.N.Akhmedov - PhD
D.Salimova - PhD
N.N.Alimov - assistant professor
M.Saidov - Ph.D.
X.Maxammadiev - teacher

Editorial Representative:

Abrar Turaev
Jizzakh State Pedagogical Institute,
Uzbekistan
Phone: +998933091877
e-mail: ijtimoiy2017@mail.ru

**ONLINE ELECTRONIC
JOURNAL**

“Murabbiy” ilmiy-ma’rifiy jurnali
“Mentor” scientific-educational
journal

Научно-просветительский
журнал “Наставник”

Indexed By:

Published By:

<https://science.jspi.uz/>

Jizzakh State Pedagogical
Institute, Uzbekistan

MUNDARIJA / CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ

№	MUALLIFLAR/ AUTHORS / АВТОРЫ	MAQOLA NOMI/ ARTICLE TITLE/ НАЗВАНИЕ СТАТЬИ	SAHIFALAR/ PAGES/ СТРАНИЦЫ
1	Н.А.Шермухамедова	Даврнинг руҳи ва таълим тизими ислохотларининг мутаносиблиги	4-10
2	С.С.Агзамходжаева	Аёл маънавияти – ҳаёт зийнати	11-16
3	О.М.Ғайбуллаев	Ёшларда диний бағрикенгликни шакллантиришнинг фалсафий моҳияти	17-20
4	Г.М.Тўраева	Юксак маънавият маъсулияти	21-28
5	Ф.Б.Файзиева	Ёшлар кибер ижтимоийлашуви амалий социологик тадқиқот объекти сифатида	29-32
6	Ф.Маматқулов	Шахс камолотида маънавиятнинг ўрни	33-38
7	А.А.Қамбаров	Ёшларни маънавий-ахлоқий таҳдидлардан ҳимоя қилишда диний ислохотлар масаласи	39-42
8	С.Э.Ибрагимов	Баркамол авлодни шакллантиришда ғўзаллик тушунчасининг ахамияти	43-47
9	И.М.Арзиматова	Глобаллашувнинг ёшлар маънавий тарбиясига салбий таъсири	48-51
10	Г.Х.То`раева	Globalashuv sharoitida yoshlarda axborot istemoli madaniyatini shakllantirish va rivojlantirish masalalari	52-55
11	У.Б.Муҳаммадиев	Маънавий-ахлоқий таҳдидларга қарши курашиш ўзликни англашдадир	56-60
12	Н.Алиматова	Глобаллашув шароитида ёшлар онгида миллий ғояни шакллантиришда интеллектуал кадрларнинг роли	61-65
13	S.A. Pilyak	Analysis of the concept of identity in the context of cultural heritage interpretation	66-71
14	Н.Тангиров	Ижод жараёнининг фалсафий таҳлили	72-75
15	М.Мамажонова	Глобаллашув ва маънавий таҳдидларнинг моҳият-мазмуни	76-78
16	Б. Б. Жалолов	Зардуштийлик таълимоти манбалари таҳлилиянализ источников учения зороатризма	79-82
17	Ф.Абдусаматов	Ёшлар тарбиясида ислом омили	83-86
18	А.А.Абдурахмонов	Давлат ва жамият бошқарувида ёшлар муаммоларини ҳал қилишнинг устувор йўналишлари	87-91
19	M.Nabiyev	Globalashuv sharoitida ijtimoiy-ma’naviy qadriyatlarga asoslangan mafkuraviy	92-96

		tarbiyaning ahamiyati	
20	М.Маматмусаева	Глобаллашув шароитида мафкуравий тарбиянинг ўрни: муаъmmo ва ечимлар	97-101
21	Н. Davlatova	Jizzax vohasi tojiklari: an’anaviy turmush tarzi va urf-odatlari	102-108
22	З. Миркомилова	Глобаллашув: манфаатлар ва зиддиятлар	109-114
23	С. Музаффаров	Миллий ахборот хавфсизлигини таъминлаш маънавий ҳаётнинг долзарб вазифаси	115-118
24	С. Тоштемирова	Глобаллашув шароитида маънавиятни шакллантиришда диний бағрикенгликнинг аҳамияти	119-121
25	С. Каримов	Шахснинг ҳаётий мақсадлари ва уларнинг ижтимоий аҳамияти	122-124
26	А.Э. Зиётова, Э.А. Бозоров	Глобаллашув шароитида маънавий-ахлоқий таҳдидларга қарши курашда таълим-тарбия муассасаларининг вазифалари	125-129
27	А.Ш. Эшмуҳаматов, Ж. Хушбақов	Амир Темур салтанатининг вужудга келиши	130-133
28	А. Пармонов	Ёшлар ватанпарварлиги - хавфсизлик ва барқарорликни таъминлаш кафолати	134-140
29	П. Қулматов	Шах маънавиятини шакллантиришда ота-она масъулияти	141-144
30	Ш.Ж. Хашимов, С.Х. Хашимова	Маънавий глобаллашув, ахборотлашган жамият ва ёшлар тарбияси	145-148
31	А. Холбоев	Ёш авлодни юксак маънавиятли шахс қилиб тарбиялашнинг назарий – педагогик асослари	149-154

ЁШЛАР ТАРБИЯСИДА ИСЛОМ ОМИЛИ

*Фаррух Абдусаматов,
ЖДПИ, ўқитувчи*

Инсонларга нимадир бўлди. Ҳамма ўзгариб кетди, қаёққадир шошади, нима биландир банд, нимадир етишмайди, хотиржамлиги йўқ, кимдан сўрамасанг – ҳамма шикоят қилади. Вақт етишмаслиги, яхши иш йўқлиги, юқори ойлик йўқлиги, соғлигининг ёмонлиги, адолатсиз бошлиқлардан, кўпол ўқитувчилардан, ўзларининг тарбиясиз фарзандларидан шикоят қиладилар.... Аллоҳни кам эслаётгани, масжидни кам зиёрат қилаётгани, яқинларига ёрдам бера олмаётгани, тунларини бедор ўтказа олмаётганидан, ёки Аллоҳга фақат ёмон кунларида итоат қилиш эмас, балки яхши кунларида ҳам етарли шукрона келтира олмаётганлигидан шикоят қилувчилар жуда кам!!! Ўз ҳаётидан қониқиб, Аллоҳга шукрона келтириб, бўш вақтини ибодат билан, кечаларни бедор, Қуръон тиловати ва зикрда, ёки таҳажжудга турувчи ва Аллоҳ йўлига мол-мулкни сарфловчи одамлар кам.

Аввалда мусулмонлар қандай бўлган, бу ҳақда хабар ва ривоятлар мавжуд, китобларда ҳам битилган. Мисол учун солиштириш ўтказишимиз мумкин.

Аввалги даврларда мусулмонлар жуда содда ҳаёт кечиришган, чунки келажакда уларни ўлим ва Аллоҳнинг олдида ҳисоб-китоб кутаётганини эсдан чиқаришмаган. Улар Аллоҳнинг Расули саллаллоҳу алайҳи вассалом сўзларига итоат қилганлар. Абдуллоҳ ибн Умар ривоят қиладилар: Аллоҳнинг Расули саллаллоҳу алайҳи вассалом менинг елкамни қучиб туриб айтдилар: “Бу дунёда мусофир ёки йўловчи каби бўл”. Ибн Умар айтади: “Кеч тушса, тонг отишини кутма, тонг келса, кеч тушишини. Соғ вақтингдан касаллик келгунча фойдаланиб қол, ҳаётингдан эса ўлим келгунча” (ал-Бухорий).

Уларнинг ҳаётида биз ҳозир ҳис қилаётган ортиқча хирс, ҳаяжон, ғараз ва ҳасад бўлмаган. Улар жуда озга қаноат қилганлар, шу озда ҳам шубҳалардан эҳтиёт бўлганлар, ҳаромга асло яқинлашмаганлар. Инсонларни камбағаллиги сабаб камситмаганлар, бойлиги учун эса кўкларга кўтармаганлар. Танаю дашномларга ўрин бўлмаган. Кимники таъна қилинса, фақатгина гуноҳ ишлари учун, намозга эътиборсизлиги ёки Ислом меъёрларини риоя қилмаслиги учун бўлган. Инсон тўғри ҳаёти тарзининг тарозиси эса – Ислом шариати бўлган. Диний олим тарафидан айтилган сўз, уни таъна қилиниши ёки қўллаб-қувватланиши учун асос бўлган. Художўй

инсонлар хуфтон намози адо этилгандан сўнг барвақт ётишган, зеро тонгги намоз ва таҳажжудга ухлаб қолмасликлари учун.

Оламларнинг Роббиси айтади (маъноси): **“Уларнинг ёнбошлари ётар жойдан йироқ бўлур. Улар Роббиларига қўрқув ва умидворлик ила дуо қилурлар ва ўзларига ризқ қилиб берган нарсаларимиздан инфоқ қилурлар”** (Қуръони Карийм, “Сажда” сураси 16 оят).

Яна Раббимиз айтади (маъноси): **“Албатта, тақводорлар жаннатлар ва булоқлардадир. Роббилари берган нарсаларни олувчилардир. Чунки улар бундан олдин эҳсон қилувчилардан бўлганлардир. Улар кечалари оз ухлар эдилар. Ва улар саҳарларда истиғфор айтар эдилар”** (Қуръони Карийм, “Аз-Зориёт” сураси, 15-18 оятлар).

Тунги намознинг муҳимлиги ҳақида Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи вассаломнинг ҳадисларида ҳам таъкидланган. Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: Набий САВ айтадилар: **“Туннинг учдан бирида Роббимиз Ўз раҳматини Ер юзига энг яқин осмонда нозил қилади ва айтади-ки: “Бор-ми, Менга дуо ва ибодат билан илтижо қилувчи? Мен унинг илтижосини қабул қиламан! Бор-ми, Мендан сўрагувчи? Мен унга ҳоҳлаганини бераман! Бор-ми Мендан гуноҳларини сўрагувчи? Мен унинг гуноҳларини кечираман!”** (Ал-Бухорий, Муслим ривоятлари).

Техника ривожланиши натижасида замон жуда тез ўзгармоқда. Бу ўтқинчи дунёга, унинг ҳойи ҳаваслари, эрмакларига қизиқиш ортиб бормоқда, чунки уларга етишиш осон бўлиб қолмоқда. Одамлар телевизор, аудио ва видеомагнитофонлар харид қилишни бошладилар, қайта қуришдан сўнг биринчи бўлиб сериаллар ҳаётимизга кириб кела бошлади. Ҳамма, ёшимиз ва жинсимиздан қатъий назар, биз учун умуман фойдасиз бўлган “Бойлар ҳам йиғлайди” ёки “Оддий Мария” каби сериаллар томошаси билан машғул бўлдик, уларнинг томошаси жараёнида худди ҳаёт “тўхтаб” қолар, барчамиз сериал қаҳрамонлари тақдирига қайғурардик. Эртасига эса, кўрганларимизни кўрмаганларга айтиб берардик. Қолган уддабуронлар эса видеозаллар очиб, 24 соат давомида видеофильмларни “айлантира” бошлади: кундузи – жангари, кечқурун эса – “18+” фильмлар. Одамлар худди сеҳрлангандек эди. Бунинг ҳаммасига, импорт ва мода асосида кийинишга бўлган интилишни ҳам қўшимча қилиш лозим.

Сўнг компьютерлар ва компьютер заллари пайдо бўла бошлади. Компьютерлар нафақат офис балки уйларни ҳам “безаги” бўла бошлади. Уларни асосан катталар ва болалар “ўйин”ларини ўйнаш учун ола бошланди. Одамлар аста-секин унга “боғланиб” қола бошладилар. Бу дунёдан “узилиш” оддий ҳол бўлиб қолди. Бошқа турдаги “ҳаётий қизиқиш”лар пайдо бўлди,

вақтни фойдали ишлардан кўра кўпроқ компьютер ўйинларига бағишладиган бўлди. Ота-оналар учун эса энг муҳими – фарзанднинг уйдалиги бўлиб қолди, ҳаттоки бутун кунини компьютер ўйини ўйнаб ёки телевизор қаршида ўтказса ҳам. Ўғилдош телевидения ўрнатиш осонлашди, икки ёки учта зерикарли канал ўрнини, турли мавзу ва қизиқишдаги минглаб телеканаллар эгаллади. Ёшлар тарбияси - тўлиқ оммавий ахборот воситалари “қўлига топширилди”. Улардан сўнг “жаноб Интернет” етиб келди! Нима учун “жаноб”? Чунки Интернет худди ошхона пичоғи каби, нон кесса ҳам, одам ўлдирса ҳам бўлади, зеро кўпгина сайтларнинг негатив “юки” бўлиб, инсонларнинг маънавияти, қарашлари, вақт ўтказиши ва ҳаётини ўзгартира бошлади.

Интернет кўпчиликни боши берк кўчага киритди, тўғри йўлдан адаштирди, баъзилар Интернетда ўз ҳаётлари мазмунини йўқотган бўлсалар, баъзилар эса “онлайн-муҳаббат” соҳибига айландилар. Кўнгиллар Интернетга боғланди, у инсонлар қўлидаги “шайтоний тўр”га айланди. Одамлар кечаларини “онлайн-мулоқотлар”га бағишлайдиган, кераксиз маълумотлар ва видеороликлар томошаси билан банд, уларнинг мазмуни ва бошқа тарафларини гапирмаса ҳам бўлади. Интернет юқорида қайд этилган барча электрон воситаларни - инсоннинг вақти ва онгини ўғирлаши ҳамда қўлга киритиш осонлиги жиҳатидан “ортда қолдирди”. Асосийси – Интернет янаям мобил бўлди. Қайсики ерда мобил алоқа ва “вай-фай” мавжуд бўлса, телефон, смартфон, айфон, айпад, коммуникаторлар, нетбуклар, ноутбуклар орқали одамлар Интернетдан ҳамма ёқни ва ҳамма нарсани кўриш имконини қўлга киритдилар.

Одамларнинг қизиқишлари, асосан ёшларнинг дунёқарашлари, ҳаётий мақсадлари, психикаси, мулоқот, бандлик, илм олиш, ҳурмат, ўзаро тушуниш каби ҳислар кескин ўзгарди. Инсонларнинг тушунчалари, мулоқот тарзи ва кайфияти ўзгарди. Тушунчалар “бузилиши” билан одамлар ишлатадиган “сўзлар захираси” ҳам ўзгарди. Ҳурмат, илтимос ва узр маъноларини билдирувчи сўзлар ўрнини сўкиниш, ҳақорат тарзидаги сўзлар эгаллади. Бунинг натижасида – болалар ва ота-оналар орасидаги ҳаётий қарашларда ўзаро номутаносиблик юзага келди. Болалар учун ота-оналар – ҳаётда ҳеч нарса тушунмайдиган қариялар, ота-оналар учун эса улар – ардоқли фарзанд.

“Одноклассники” каби ижтимоий тармоқлар ва унга ўхшашлар эса, ёшга доир чекловларсиз барчани ўз “доми”га тортиб кетди. Хўш? Шу ҳаммаси-ми? Инсонлар ўзларига “эрмак”лар сотиб ола бошлади, бунинг учун нафақат пул,

балки вақтларини ҳам аямай сарфлай бошлади. Тунларини жойнамоz устида ўтказиш ўрнига, кўпчилик компьютер столи ва телевизор олдида ўтказмоқда.

Вақт эса баракасиз, худди яшин каби ўта бошлади, қарашга ҳам улгурмай – тун ўтиб кетмоқда, агарда уни ибодатга сарф қилишни синаб кўрилса, тонг отиши уларга жуда узокдек туюлар эди. Шундай қилиб, одамлар вақтнинг “барака”сини йўқотиб қўйдилар.

Эй мусулмонлар, охират тўғрисида ўйлаш фурсати келмади-ми, биз учун фойдали бўлган ва ҳаётдаги устувор мақсадларимизни қайта кўриб чиқиш ҳамда вақтни бефойда нарсаларга сарфлашда таъқиқ қўйиш вақти келмади-ми? Зеро, кун келиб Аллоҳни зикрисиз ўтказган ҳар бир нафасимиз учун, беҳудага кетган вақтимиз учун афсус надоматлар қиламиз...

Расули акрам саллаллоҳу алайҳи вассалом айтадилар: “Қиёмат кунида банда Аллоҳнинг олдида бу ўткинчи дунёдаги ҳаёти тўғрисида ҳисоб беради: қандай ҳаёт кечирди, қандай илмларни ўрганди ва ундан қандай фойдаланди, қанча бойликка эришди, уни қандай қўлга киритди ва қайси эҳтиёжлари учун сарфлади, ўз аъзоларини қандай сақлади ва қандай мақсадларда улардан фойдаланди” (ат-Термизий).

Шунингдек ёзилишича, Қиёмат кунида инсон энг афсус надомат қиладигани - бу ўткинчи дунёда Аллоҳнинг зикрисиз беҳудага сарфланган умри бўлар экан. Эй Аллоҳим, биз бандаларингга бу ҳақиқатни тўлиқ тушунишда Ўзинг инсофу тавфиқ бер!